

ارائه مدل تحقق نیازهای افراد دارای معلولیت جسمی حرکتی در زلزله

مقدمه: افراد دارای معلولیت آسیب پذیرترین افراد در هنگام وقوع بلایا بوده و در معرض ریسک بیشتر آسیب، مرگ، بیماری، تهیدستی و آوارگی در مقایسه با جمعیت عمومی قرار دارند و تجربه آنان از بلایا حادثر و طولانی تر از افراد عادی است. افزون بر این، مشکلات افراد دارای معلولیتی که از بلایا متاثر می گردند به دلیل دارا بودن نیازهای خاص جسمی، روانی- اجتماعی و اقتصادی، نسبت به افراد سالم متفاوت است. همچنین، نتایج مطالعات داخلی حاکی از وجود ضعف های جدی در ارائه خدمات به افراد دارای معلولیت در هنگام وقوع بلایای طبیعی، خصوصا زلزله، می باشد. از این رو مطالعه حاضر، با هدف شناسایی نیازهای افراد دارای معلولیت جسمی حرکتی و ارائه مدل تحقق نیازهای این افراد در زلزله، طراحی و اجرا گردید.

روش پژوهش: مطالعه کیفی حاضر در سه مرحله انجام گردید. در مرحله اول، به منظور شناسایی نیازهای افراد دارای معلولیت جسمی حرکتی در هنگام وقوع زلزله با ۱۸ تن از این افراد و نه تن از مدیران سازمان های ذیربط در زمینه توانبخشی و بلایا، مصاحبه نیمه ساختاریافته انجام گرفت. سپس، دلایل تفاوت نیازها از دیدگاه افراد دارای معلولیت و مدیران استخراج شد. در مرحله دوم به منظور دستیابی به موانع و تسهیلگرهای تحقق نیازهای افراد مورد بحث در زلزله، با هفت تن از صاحبانظران، مصاحبه انجام گرفت. در مرحله سوم، مدل اولیه طراحی گردیده و به منظور تعیین اعتبار آن از روش دلفی و نشست خبرگان استفاده شد. در تمام مراحل، نمونه گیری به صورت هدفمند انجام شده و تا رسیدن به اشباع داده ها، ادامه یافت. به منظور تحلیل داده ها روش تحلیل مضمون و نرم افزار MAXQDA نسخه ۱۰ استفاده شدند.

یافته ها: نیازها از دیدگاه افراد دارای معلولیت جسمی حرکتی، شامل شش گروه اصلی از جمله نیازهای پایه، آموزشی، توانبخشی، درمانی، معنوی و سازمانی و از دیدگاه مدیران عبارت از پنج گروه اصلی از جمله نیازهای سازمانی، آموزشی، توانبخشی، پایه و درمانی، بودند. افزون بر این، مشارکت کنندگان اذعان داشتند که، افراد دارای معلولیت به دلیل شرایط ویژه شان در مواجهه با زلزله، علیرغم دارا بودن نیازهای افراد عادی، نیازهای جدیدی مانند نیاز شدید به کمک اعضای خانواده، مراقبین و سایرین در فرار از مخاطره، حفظ جان و انجام امور فردی، اسکان در مناطق دسترس پذیر و مناسب سازی شده، آموزش خاص برای مواجهه با زلزله و پناهگیری، خدمات و وسایل کمک توانبخشی، خدمات درمانی خاص و داروهای ویژه، رژیم غذایی خاص و مواردی از این قبیل، دارا می شوند. از این رو، تاخیر در ارائه خدمات و تحقق نیازهای این افراد، می تواند آسیبزا بوده و به قیمت جان آنها تمام شود. همچنین، مشارکت کنندگان به وجود موانعی در تحقق نیازهای این افراد در زلزله، از جمله موانع سازمانی و عملکردی، و

تسهیلگرهایی مانند آموزش، عوامل ساختاری و ساماندهی، اشاره نمودند. مدل اولیه نیز پس از ارزشیابی به روش دلفی و با توجه به نظرات صاحب‌نظران در نشست خبرگان مورد تایید قرار گرفت و نهایی گردید.

نتیجه گیری: بررسی نتایج یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که، همزمان با وقوع زلزله نیازهای جدیدی

برای افراد دارای معلولیت ایجاد می‌گردند که برآورده شدن آنها منوط به کمک‌های بیرونی و توجه خاص می‌باشد. افزون‌براین، این نیازها تاکنون شناسایی نشده و مورد توجه قرار نگرفته‌اند و برای رسیدگی به آنها در شرایط قبل و بعد از زلزله تدبیری اندیشیده نشده و کاستی‌هایی وجود دارد. این کاستی‌ها شامل فقدان برنامه‌ها، دستورالعمل‌ها، سیاست‌ها و قوانین لازم برای رسیدگی به این افراد در شرایط بحرانی می‌باشد. از سوی دیگر مدیران و پاسخگویان نیز با نیازهای واقعی افراد دارای معلولیت آشنا نبوده و از دیدگاه خود به این مهم می‌نگرند که این تفاوت دیدگاه، در مواردی سبب تعارض میان نیاز واقعی این افراد و آنچه انجام می‌شود، می‌گردد. که این امر می‌تواند یکی از دلایل نادیده گرفته شدن این افراد در پروتکل‌های حمایتی و الویت‌های ارائه خدمات محسوب گردد.

کلید واژه‌ها: بلایا، زلزله، افراد دارای معلولیت، بررسی نیازها، محدودیت حرکتی، ایران